

ERNEST HEMINGWAY

Starec
a more

Starec a more

oDEON

ERNEST HEMINGWAY

Starec
a more

Ernest Hemingway
The Old Man and the Sea

Copyright © Hemingway Foreign Rights Trust
This edition published by arrangement with Scribner,
an Imprint of Simon & Schuster, LLC, as the original publisher.
Translation © 2026 by Lenka Cinková
Cover and graphic design © 2026 by Peter Nosál
Slovak edition © 2026 by IKAR, a. s.

ISBN 978-80-575-0641-6

Charliemu Scribnerovi
a Maxovi Perkinsovi

Starec lovil ryby sám na člne v Golfskom prúde a už osemdesiatštyri dní nič nechytíl. Prvých štyridsať dní s ním bol chlapec. No po štyridsiatic dňoch bez úlovku mu rodičia povedali, že starec je s konečnou platnosťou *salao*, ako sa označuje niekto, koho prenasleduje tá najhoršia smola, a chlapec išiel na ich príkaz pracovať na inú loď, kde za prvý týždeň ulovili tri dobré ryby. Chlapca trápilo, keď videl, ako sa starec každý deň vracia s prázdny m člnom, vždy za ním zašiel a pomohol mu odnieť stočené laná, hák a harpúnu alebo plachtu ovinutú okolo sťažňa. Zvinutá plachta zaplátaná vrecami od múky vyzerala ako vlajka večnej porážky.

Starec bol chudý a šľachovitý, šiju mu brázdili hlboké vrásky a na lícach mal hnedé škvrny blahosklonnej rakoviny kože, ktorú spôsobuje odraz slnečných lúčov od hladiny tropického mora. Škvry sa mu tiahli po bokoch tváre až k brade a na rukách mal hlboké jazvy od práce s lanom pri love ťažkých rýb. No ani jedna z tých jaziev nebola čerstvá. Boli staré ako zvetrané skaly v púšti bez rýb.

Všetko na ňom bolo staré, okrem veselých a nezlomných očí farby mora.

„Santiago,“ oslovil ho chlapec, keď vytiahli čln z vody a stúpali po brehu nahor. „Mohol by som ísť zasa loviť s tebou. Niečo sme zarobili.“

Starec naučil chlapca loviť ryby a chlapec ho mal rád.

„Nie,“ odvetil starec. „Si na šťastnej lodi. Ostaň s nimi.“

„No pamätáš, že raz si nič nechytil osemdesiatšedem dní a potom sme tri týždne každý deň lovili obrovské ryby?“

„Pamätám sa na to,“ odvetil starec. „Viem, že si odo mňa neodišiel preto, lebo si pochyboval.“

„Odišiel som, lebo mi to ocko prikázal. Som chlapec a musím ho poslúchať.“

„Viem,“ povedal starec. „Tak to má byť.“

„Ocko veľmi neverí.“

„Nie,“ odvetil starec. „Ale my áno. Je tak?“

„Áno,“ prisvedčil chlapec. „Môžem ťa pozvať na pivo na Terasu? Náčinie odnesieme potom.“

„Prečo nie?“ odvetil starec. „Rybár môže pozvať rybára.“

Usadili sa na Terasu a mnohí rybári si zo starca uťahovali, ale on sa nehneval. Iní, starší rybári, naňho pozreli a zosmutneli, no nedali na seba nič poznať a zdvorilo rozprávali o prúde, o tom, do akej hĺbky spustili laná, o pretrvávajúcom dobrom počasí a o tom, čo videli. Rybári, ktorí mali v ten deň šťastie, sa už vrátili, rozrezali a vypitvali ulovené plachetníky a vystreli ich v celej dĺžke na dve dosky. Oboch koncov každej dosky sa chopili dvaja chlapi a s námahou ich odniesli do rybárskeho skladu, kde čakali na nákladiak s ľadom, ktorý ich odvezie na trh v Havane. Tí, ktorí ulovili žraloky, ich odniesli do továrne na spracovanie žralokov

na opačnej strane zátoky, kde ich zdvihli na kladkostroji, vybrali im pečeň, odrezali plutvy, stiahli ich z kože a mäso narezali na pláty na solenie.

Keď fúkal východný vietor, pach z továrne zaváňal do prístavu, no dnes ho bolo cítiť len slabo, lebo vietor sa stočil na sever a potom utíchol. Na Terasе bolo príjemne a slnečno.

„Santiago,“ ozval sa chlapec.

„Áno?“ odvetil starec. Držal pohár a premýšľal o dávnych časoch.

„Môžem ti ísť nazajtra naloviť sardinky?“

„Nie. Chod' si radšej zahrať bejzbal. Veslovať ešte vládzem a Rogelio rozhodí sieť.“

„Rád pôjdem. Ak s tebou nemôžem loviť, chcem ti byť aspoň nejaký užitočný.“

„Kúpil si mi pivo,“ poznamenal starec. „Si už dospelý chlap.“

„Koľko som mal rokov, keď si ma prvýkrát zobral na loď?“

„Päť a skoro si zomrel, lebo som vytiahol rybu priskoro a takmer rozbila loď. Pamätáš sa na to?“

„Pamätám si plieskanie chvostom, zlomenú priečku a zvuk úderov. Hodil si ma na provu medzi mokré zvinuté laná, cítil som, ako sa celá loď trasie, počul som, ako rybu mlátiš, ani čo by si rúbal strom, a koža mi nasiakla sladkým pachom krvi.“

„Naozaj si to pamätáš alebo som ti o tom len rozprával?“

„Pamätám si všetko od chvíle, čo sme spolu prvýkrát vyplávali na more.“

Starec naňho uprel dôverčivé, láskavé, od slnka spálené oči.

„Keby si bol môj syn, vzal by som ťa na more a skúsil šťastie,“ vyhlásil. „No si syn svojho otca a matky a si na šťastnej lodi.“

„Môžem ti priniesť sardinky? Viem aj, kde zohnať štyri návnady.“

„Ostali mi z dneška. Dám ich do nádoby so soľou.“

„Donesiem ti štyri čerstvé.“

„Jednu,“ odvetil starec. Nádej a viera ho nikdy neopustili. No teraz silneli, ako keď sa dvíha vietor.

„Dve,“ vyjednával chlapec.

„Dve,“ súhlasil starec. „Neukradol si ich, však nie?“

„Rád by som,“ odvetil chlapec. „Ale tieto som kúpil.“

„Ďakujem,“ povedal starec. Bol jednoduchý a nezamýšľal sa, kedy dosiahol pokoru. No vedel, že ju dosiahol, a vedel, že to nie je hanba a že tým nestráca skutočnú hrdosť.

„S týmto prúdom bude zajtra dobrý deň,“ dodal.

„Kam pôjdeš?“ opýtal sa chlapec.

„Ďaleko, a vrátim sa, keď sa zmení vietor. Skôr než svitne deň, chcem byť na otvorenom mori.“

„Skúsím ho presvedčiť, aby sme vyplávali na šíre more,“ povedal chlapec. „Ak chytiš niečo naozaj veľké, môžeme ti prísť na pomoc.“

„Nerád pracuje príliš ďaleko od brehu.“

„To je pravda,“ prisvedčil chlapec. „No ja uvidím niečo, čo on nie, povedzme vtáka, ako nasleduje ryby, a presvedčím ho, aby vyrazil za delfínmi.“

„S očami je na tom až tak zle?“

„Je takmer slepý.“

„Čudné,“ uvažoval starec. „Nikdy nechodil loviť korytnačky. Pri tom si človek zničí zrak.“

„No ty si dlhé roky lovil korytnačky pri Pobreží moskytov a oči ti stále slúžia.“

„Som zvláštny starec.“

„Máš teraz dost sily na naozaj veľkú rybu?“

„Myslím, že áno. A existujú rôzne triky.“

„Ondesme veci domov,“ navrhol chlapec. „Potom si vezmem sieť a pôjdem na sardinky.“

Zobrali náčinie z lode. Starec si vyložil na plecيا sťažeň a chlapec niesol drevenú debnu s pevnými hnedými zvinutými lanami, hák a harpúnu s rukoväťou. Debna s návadami ležala pod kormou člna spolu s palicou, ktorou starec zdolával veľké ryby, keď ich pritiahol k člnu. Nikto by mu nič neukradol, no plachtu a ťažké laná bolo lepšie vziať domov, lebo rosa by im mohla uškodiť, a hoci bol presvedčený, že miestni by mu nič nevzali, nechcel v člne nechávať hák a harpúnu a vystavovať ich zbytočnému pokušeniu.

Kráčali spolu po ceste k starcovej chatrči a vošli otvorenými dverami. Starec oprel sťažeň so zvinutou plachtou o stenu a chlapec k nemu položil debnu a zvyšné náčinie. Sťažeň bol vysoký takmer ako starcova jednoizbová chatrč, postavená z tvrdých kusov kôry palmy kráľovskej, ktorá sa nazýva *guano*. Vnútri bola posteľ, stôl, stolička a na hlinenej podlahe ohnisko, kde sa dalo variť na drevenom uhlí. Na hnedých stenách z rovných prekrývajúcich sa listov pevného vlákňitého *guana* visel farebný obrázok Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a obrázok Panny Márie Milosrdnej

z Cobre. Boli to pamiatky po jeho manželke. Kedysi na stene visela aj kolorovaná fotografia jeho manželky, ale zvesil ju, lebo sa pri pohľade na ňu cítil príliš osamelý, a teraz ležala na polici v rohu pod jeho čistou košľou.

„Čo budeš jesť?“ opýtal sa chlapec.

„Mám kastról žltej ryže s rybou. Dáš si?“

„Nie, najem sa doma. Rozložím ti oheň?“

„Nie. Rozložím ho neskôr. Alebo zjem ryžu studenú.“

„Môžem si vziať sieť?“

„Pravdaže.“

Žiadna sieť neexistovala, chlapec si pamätal, kedy ju predali. No toto divadlo hrali spolu každý deň. Neexistoval ani kastról žltej ryže s rybou a chlapec to takisto vedel.

„Osemdesiatpäť je šťastné číslo,“ podotkol starec. „Ako by sa ti páčilo, keby som priniesol rybu, čo váži pol tony?“

„Vezmem si sieť a pôjdem na sardinky. Budeš sedieť na slnku vo dverách?“

„Áno. Mám včerajšie noviny, prečítam si správy o bejzbale.“

Chlapec nevedel, či sú včerajšie noviny takisto výmysel. No starec ich vytiahol spod postele.

„Dal mi ich Pedrico v *bodege*,“ vysvetlil.

„Vrátim sa a prinesiem sardinky. Tvoje aj svoje nechám spolu na ľade a ráno si ich rozdelíme. Keď prídem, môžeš mi porozprávať o bejzbale.“

„Yankees nemôžu prehrať.“

„Bojím sa clevelandských Indians.“

„Dôveruj Yankees, synak. Veď len si spomeň si na veľkého DiMaggia.“

„Bojím sa detroitských Tigers aj clevelandských Indians.“

„Daj si pozor, aby si sa nezačal báť aj Reds zo Cincinnati a chicagských White Sox.“

„Preštuduj si to, a keď sa vrátim, všetko mi porozprávaš.“

„Čo povieš, nemali by sme kúpiť žreb s číslom osemdesiatpäť? Zajtra je osemdesiaty piaty deň.“

„Môžeme,“ prisvedčil chlapec. „Ale čo tvoj veľký rekord, osemdesiatsedmička?“

„Tá sa dvakrát nezopakuje. Myslíš, že nájdeš osemdesiatpäťku?“

„Môžem si ju objednať.“

„Jeden žreb stojí dva a pol dolára. Od koho si ich môžeme požičať?“

„To je hračka. Dva a pol dolára si viem požičať kedykoľvek.“

„Možno aj ja. No snažím sa tomu vyhýbať. Najprv si požičiavaš a napokon skončíš ako žobrák.“

„Drž sa v teple, stavec,“ upozornil ho chlapec. „Nezabúdaj, že je september.“

„Mesiac, keď prichádzajú veľké ryby,“ utrúsil stavec. „V máji vie byť rybárom každý.“

„Idem na tie sardinky,“ povedal chlapec.

Keď sa chlapec vrátil, stavec spal na stoličke a slnko už zapadlo. Chlapec vzal z postele starú vojenskú deku a prehodil ju cez operadlo stoličky a cez starcove plecia. Mal zvláštne plecia, veľmi staré, no stále silné, aj krk mal stále pevný, a keď spal a hlava mu klesla dopredu, nebolo

na ňom až tak vidieť vrásky. Košeľa s mnohými záplatami vyťahаныmi od slnka do rôznych odtieňov pripomínala plachtu. Starcova hlava bola veľmi stará a so zavretými očami sa mu v tvári nezračil nijaký život. Noviny mu ležali na kolenách a ťarcha jeho ruky ich vo večernom vánku držala na mieste. Bol bosý.

Chlapec ho tam nechal, a keď sa vrátil, stavec stále spal.

„Vstávaj, stavec,“ oslovil ho chlapec a položil mu ruku na koleno.

Stavec otvoril oči a chvíľu akoby sa vracal z veľkej diaľky. Potom sa usmial.

„Čo to máš?“ opýtal sa.

„Večeru,“ odvetil chlapec. „Navečeriame sa.“

„Nie som veľmi hladný.“

„No tak, poď sa najesť. Nemôžeš loviť ryby a nejesť.“

„Čoby nie,“ namietol stavec, vstal, vzal noviny a zložil ich. Nato sa pustil skladať deku.

„Nechaj si ju na sebe,“ povedal chlapec. „Kým žijem, nebudeš loviť ryby o hlade.“

„Tak ťi dlho a dávaj si na seba pozor,“ odvetil stavec.

„Čo máme na večeru?“

„Čiernu fazuľu, ryžu, smažené banány a trochu duseného mäsa.“

Chlapec priniesol jedlo v dvojposchodovom kovovom obedári z Terasy. Vo vrecku mal dva príbory zložené z noža, vidličky a lyžice, zabalené v papierovej servítke.

„Kto ti to dal?“

„Martin. Majiteľ.“

„Musím mu poďakovať.“

„Poďakoval som mu,“ odvetil chlapec. „Ty už nemusíš.“

„Dám mu mäso z brucha veľkej ryby,“ rozhodol sa starac. „Neurobil to prvý raz, však?“

„Myslím, že nie.“

„Tak mu musím dať viac ako len mäso z brucha. Je k nám veľmi láskavý.“

„Poslal dve pивá.“

„Najradšej mám pivo v plechovke.“

„Viem. No toto je fľaškové pivo, Hatuey. Fľašky potom odnesiem späť.“

„To je od teba veľmi milé,“ odvetil starac. „Najeme sa?“

„O to ťa celý čas prosím,“ povedal chlapec jemne. „Nechcel som otvoriť obedár, kým nebudeš pripravený.“

„Už som pripravený,“ vyhlásil starac. „Iba som sa potreboval umyť.“

Kde si sa umyl? uvažoval chlapec. Prívod vody bol o dve ulice ďalej. Musím mu sem priniesť vodu, mydlo a dobrý uterák, pomyslel si chlapec. Prečo som taký nepozorný? Musím mu zohnať ďalšiu košeľu, bundu na zimu, nejaké topánky a ďalšiu deku.

„To dusené je vynikajúce,“ poznamenal starac.

„Porozprávaj mi o bejzbale,“ požiadal ho chlapec.

„Ako som už vravel, v Americkej lige sú najlepšii Yankees,“ spokojne povedal starac.

„Dnes prehrali,“ prehodil chlapec.

„To nič neznamená. Veľkii DiMaggio je opäť vo forme.“

„V družstve majú aj iných hráčov.“